

KKU-ICPA

**KHON KAEN UNIVERSITY
INTERNATIONAL CONFERENCE
ON PUBLIC ADMINISTRATION**

**1st Khon Kaen University
International Conference
on Public Administration 2014
Proceedings**

PUBLIC AFFAIRS IN ASEAN COMMUNITY

**28 - 29 August 2014
Faculty of Humanities and Social Sciences
Khon Kaen University, THAILAND**

Public Affairs in Asean Community

A Proceeding Book

By Department of Public Administration

Khon Kaen University

For the 1st International Conference on Public Administration,
Khon Kaen University

Editors:

Prof.Yukio Ikemoto, University of Tokyo

Prof.Dr.Achmad Nurmandi, Universitas Muhamadiya

Assoc.Prof.Dr.Damrong Wathana, Chulalongkorn University

Asst.Prof.Dr.Krisana Kitiyadisai, Chulalongkorn University

Asst.Prof.Panaros Malakul na Ayudhya, Chulalongkorn University

Asst.Prof.Dr.Ackadej Chaiperm, Chulalongkorn University

Asst.Prof.Dr.Chanida Jittaruttha, Chulalongkorn University

Assoc.Prof.Dr.Trairat Pokapalakorn, Thammasat University

Prof.Dr. Nisada Wedchayanon, National Institute of Development Administration

Prof.Dr. Ponlapat Buracom, National Institute of Development Administration

Prof.Dr. Anchana NaRanong, National Institute of Development Administration

Assoc.Prof.Dr Kitti Boonnag, National Institute of Development Administration

Assoc.Prof.Dr.Tippawan Lorsuwannarat, National Institute of Development
Administration

Assoc.Prof.Dr. Boon-anan Phinaitrup, National Institute of Development Administration

Assoc.Prof.Dr. Montree Socratyanurak, National Institute of Development
Administration

Assoc.Prof.Dr. Suchitra Punyaratabandhu, National Institute of Development
Administration

Assoc.Prof.Dr. Prapon Sahapattana, National Institute of Development Administration

Asst.Prof.Dr.Chandra-nuj Mahakanjana, National Institute of Development
Administration

Asst.Prof.Dr.Nattha Vinijnaiyapak, National Institute of Development Administration

Asst.Prof.Dr.Ploy Suebvises, National Institute of Development Administration

Asst.Prof.Dr.Achakorn Wongpreedee, National Institute of Development Administration

Assist.Prof. POL.COL. Dr. Kasemsarn Chotchakornpant, National Institute of Development
Administration

Dr.Thanapan Laiprakobsup, National Institute of Development Administration

Assoc. Prof.Dr .Sekson Yongvanit, Khon Kaen University

Assoc. Prof. Somnuek Panyasing, Khon Kaen University

Assoc. Prof.Dr. Somsak Srisontisuk, Khon Kaen University

Assoc. Prof.Dr. Suranart Khmanarong, Khon Kaen University

Assoc. Prof. Dr.Sukanya Aimimtham, Khon Kaen University

Assoc. Prof.Dr.Prasit Kunurat, Khon Kaen University

Assoc. Prof.Pitundorn Nityasutddhi, Khon Kaen University

Asst.Prof.Weerasak Jaruchainiwat, Khon Kaen University

Asst.Prof.Dr. Sukhumvit Saiyasopon, Khon Kaen University

Asst. Prof.Dr.Dusadee Ayuwat, Khon Kaen University

Asst. Prof. Pinpinath Phuekpan, Khon Kaen University

Asst. Prof. Dr.Pornamrin Promgird, Khon Kaen University

Asst.Prof.Dr.Sataporn Roengtam, Khon Kaen University

Dr.Somphan Techaathik, Khon Kaen University

Dr.Weerakul Chaipar, Khon Kaen University

Asst. Prof. Dr.Thayawat Rattanasak, Chaingmai University

Assoc. Prof. Dr.Kosum Saichan, Chaingmai University

Dr.Panom Gunawong, Chaingmai University

Asst. Prof. Dr.Patchanee Taraseina, Burapha University

Assoc. Prof. Dr.Sarut Sakulrat, Burapha University

Asst. Prof. Dr.Nantawan Intachat, Burapha University

Asst. Prof. Dr.Pongsatean Luengalongkot, Burapha University

ภาคประชาสังคมกับการตรวจสอบถ่วงดุล ปัญหาทุจริต คอรัปชั่นในกระบวนการ
ยุติธรรม

Civil society on the issue of corruption in the judicial checks and balances

สุรภัทร์ พิไชยแพทยำ

บทคัดย่อ

ภาคประชาสังคมในบริบทของสังคมไทย ถือได้ว่ามีบทบาทในการเรียกร้องความเป็นธรรม การตรวจสอบปัญหาทุจริตคอรัปชั่น อีกทั้งเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนการต่อต้านการคอรัปชั่นในระบบราชการ หรือเรียกได้ว่า เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว

การตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในกระบวนการยุติธรรมนั้น หน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่โดยตรงก็คือ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเอง ซึ่งได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการ สำนักงานศาลยุติธรรม หรือองค์กรอิสระ เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นผู้ซึ่งใช้อำนาจตามกฎหมาย แต่กลับไม่มีหน่วยงานใดสามารถตรวจสอบหรือถ่วงดุลอำนาจของกระบวนการยุติธรรมได้เลย ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นขึ้น ก็จะไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดสามารถตรวจสอบการกระทำความผิดเหล่านั้นได้ เป็นการทำให้กระบวนการยุติธรรมอยู่ในสถานภาพที่ขาดความน่าเชื่อถือให้กับสังคมขาดความไว้วางใจ และไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้

บทความนี้จึงได้ศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมไทยและพยายามเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการทางภาคประชาสังคมที่มีบทบาทต่อการถ่วงดุลอำนาจตรวจสอบการทุจริตคอรัปชั่นในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถลดปัญหาการคอรัปชั่น และ จะเป็นช่องทางให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการต่อต้านปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นด้วยตนเอง เพราะภาคประชาสังคมก็คือ การที่ประชาชนตระหนักถึงปัญหาของสังคม และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้นในสังคมด้วยตนเอง

¹ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำสำคัญ: ภาคประชาสังคม, การทุจริตคอร์รัปชัน, กระบวนการยุติธรรม

ABSTRACT

Civil society in the context of Thailand. Considered to play a role in demanding fairness. Monitoring Corruption The intermediaries in mobilizing the anti-corruption in the bureaucracy. Or known Be the voice for the people in society who have been affected by such problems.

Checking problem is corruption in the justice system. Legal entities that are directly responsible for it. Agencies in the justice system itself, including the National Police Agency. Office of The Attorney General, Courts of Justice or organization such as The Office of the National Counter Corruption Commission which is a statutory authority. But no agency would be able to check or balance the power of the justice system at all. When the problem of corruption. It is no one or any agency to monitor those offenders. It is in a prime position to make the justice system lacks credibility to society. Lack of trust and can not be relied on people.

This article is therefore to study the problems in the judicial process and attempting to link Thailand to demonstrate the importance of process, civil society has a role to balance the power. Check corruption in the justice system, which is an alternative to reduce corruption and to be a channel for people who have been affected by such problems to participate and play a role in anti corruption problems on their own. Because civil society is that the public is aware of the problems of society. And took part in the problems of society on their own.

Keywords: Civil society, Corruption, Justice.

แนวความคิดเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันและการตรวจสอบ

ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชันนั้น คำในภาษาไทยที่ใกล้เคียงในการเปรียบเทียบความหมาย น่าจะได้แก่คำว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวว่าหมายถึง การที่พนักงานเจ้าหน้าที่เรียกเอาเงินหรือทรัพย์สินจ้างอย่างอื่นจากราษฎรเพื่อปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ อันเป็นการอำนวยการประโยชน์แก่ผู้ให้สินบน สำหรับ “การบังหลวง” หมายถึง การที่เจ้าพนักงานกระทำการทุจริตต่อหน้าที่อันทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ประเทศทั้งนี้จะเป็นไปโดยสมทบกับราษฎรเบียดบังผลประโยชน์หรือไม่ก็ตาม

ความหมายตาม พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 1 (1)

“โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น²

ดังนั้นความหมายของคำว่า “การทุจริต” ในปัจจุบันอาจมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความหมายข้างต้นและครอบคลุมไปถึงการใช้อำนาจของผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่ตนมี แสวงหาผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน หรือเบียดบังผลประโยชน์ของคนอื่นมาเป็นของตน หรือสร้างกระบวนการขึ้นตอน เพิ่มภาระหน้าที่ ที่ไม่จำเป็นหรือที่กฎหมายมิได้กำหนดอำนาจไว้ให้ เพื่อมาหาประโยชน์แก่บุคคลหรือประชาชนที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานนี้ โดยอาจมีการอ้างกฎระเบียบ สร้างขั้นตอนให้ยุ่งยากให้ประชาชนผู้ไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ยอมรับเงื่อนไขบางประการเพื่อแลกกับผลประโยชน์โดยเอามาเป็นของตนเอง และในสถานการณ์ปัจจุบันดูเหมือนว่าการทุจริตจะเป็นรูปแบบครบวงจร เป็นเครือข่ายทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นทุกระดับและอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ ความร่วมมือของกลุ่มการเมือง ข้าราชการ และในแวดวงกระบวนการยุติธรรมในระดับนานาชาติได้ให้ความสนใจและความสำคัญ โดยประเด็นในเรื่องการคอร์รัปชันดังกล่าวข้างต้น ที่เกิดกับประเทศกำลังพัฒนา มักจะมีการคอร์รัปชันในแวดวงของญาติสนิทมิตรสหาย ความสัมพันธ์ระหว่างคนใกล้ชิด เครือข่ายแบบไม่เป็นทางการซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่การให้การเอื้อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ให้แก่กันและสามารถจัดทำข้อตกลงหรือสัญญาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากประเทศเหล่านี้มักจะมีสถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมายที่อ่อนแอ ดังนั้นการจะเข้ามามีบทบาทในการทุจริต คอร์รัปชันในประเทศกำลังพัฒนา จะต้องมีการเครือข่ายหรือคนรู้จักอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเพื่อเข้าถึง มิฉะนั้นจะเข้าถึงได้ยาก

² ประมวลกฎหมายอาญา

ผลจากการสำรวจคอร์รัปชันในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ พบว่า การคอร์รัปชันในรูปแบบของการติดสินบนต่อการให้บริการภาครัฐเป็นสิ่งที่พบกันแพร่หลายและวงจรที่มีการคอร์รัปชันในระดับสูง คือ ตำรวจและศาล รวมถึงกระบวนการยุติธรรม รองลงมาคือหน่วยงานที่จัดการเกี่ยวกับที่ดิน และภาษี

การศึกษาปัญหาการทุจริตของนักวิชาการในระดับนานาชาติ ได้พยายามนำเสนอข้อค้นพบใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง สตีเฟ่นมัวร์ ได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาการทุจริตมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเชื่อมั่นของคนในสังคมต่อรัฐ ไม่เพียงแต่การทุจริตคอร์รัปชันจะสร้างความเสียหายให้แก่การประกอบธุรกิจ ระบบการเมือง และการค้าระหว่างประเทศแล้ว ยังสร้างบรรยากาศแห่งความไม่ไว้วางใจระหว่างคนในสังคมอันเกิดจากระบบอุปถัมภ์ การบิดเบือนกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ รวมไปถึงการเล่นพรรคเล่นพวกของบรรดานักการเมืองและข้าราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่

โจฮัน กราฟ แลมส์ดอร์ฟ นักวิชาการแห่งมหาวิทยาลัย Universitat Passau ประเทศเยอรมัน ผู้สร้างดัชนีความโปร่งใสนานาชาติ (Developer of Transparency International 's Corruption Perceptions Index) ได้นำประสบการณ์จากงานวิจัยปัญหาการทุจริตเสนอในรูปแบบหนังสือชื่อ The Institutional Economic of Corruption and Reform: Theory , Evidence , and Policy จัดพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักนักพิมพ์แห่ง มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ในหนังสือเล่มดังกล่าว แลมส์ดอร์ฟ ได้นำเสนอ “กลยุทธ์เท้าที่มองไม่เห็น” (The Invisible Foot Strategy) แลมส์ดอร์ฟ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ ได้นำแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของ อัดัม สมิท (Adam Smith) บิดาแห่งเศรษฐศาสตร์ในเรื่องทฤษฎี “มือที่มองไม่เห็น “ (The Invisible Hand) ที่สามารถจัดการกับเอกชนที่มุ่งค้ากำไรเกินควร โดยอาศัย “มือที่มองไม่เห็น “ ซึ่งคือ “ กลไกทางตลาดหรือกลไกด้านราคา เป็นตัวแทรกแซงตลาดแทนแทรกแซงจากรัฐ ซึ่งอดัม สมิท เห็นว่า กลไกทางการตลาด หรือมือที่มองไม่เห็นนี้สามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ได้ดีกว่าแทรกแซงจากรัฐ³

ในทำนองเดียวกัน แลมส์ดอร์ฟมีแนวความคิดแตกต่างต่อนักเศรษฐศาสตร์อื่นๆ ที่โดยปกติจะศึกษาสิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นหรือแรงขับให้มีการจ่ายและรับสินบน นักวิชาการกลุ่มดังกล่าวมักจะเสนอให้ใช้กลยุทธ์ด้านการป้องกันและความโปร่งใส (Strategies of Prevention and Transparency) แต่ในทางตรงกันข้าม แลมส์ดอร์ฟให้ความสนใจในเรื่องโครงสร้างของการ

³ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หน้า 13

ทุจริตเอง ผู้กระทำการทุจริตโดยปกติมักเผชิญกับปัญหาการหักหลังกันเอง ดังนั้น ปัญหาการทุจริตจึงควรแสวงหาวิธีการที่ทำให้มีการหักหลังกันในกลุ่มคนกระทำทุจริตให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ข้อเสนอของแลมส์ดอร์ฟสอดคล้องและสนับสนุนเทคนิคการบังคับใช้กฎหมายที่ให้เงินรางวัลแก่สายลับหรือให้เงินรางวัลแก่ผู้ทุจริตที่เปิดโปงหรือแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต รวมทั้งวิธีการในการกระทำทุจริตของพวกที่ทำการทุจริตด้วยตนเอง แลมส์ดอร์ฟ ได้กำหนดกลยุทธ์ใหม่สำหรับการต่อสู้การทุจริตว่า “เท้าที่มองไม่เห็น” (Invisible Foot) เพื่อให้พวกกระทำการทุจริตเป็นดั่งกลไกกลไกปัญหาการทุจริตกันเอง โดยการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความระแวงกันเอง ไม่วางใจซึ่งกันและกันแม้พวกเปิดโปงข้อมูลจะไม่ได้มีเจตจำนงช่วยให้เกิดความโปร่งใสและสนับสนุนหลักธรรมาภิบาล แต่การกระทำของพวกเขามีส่วนช่วยแก้ปัญหาการทุจริตได้เป็นอย่างดี ด้วยมุมมองที่โดดเด่น แลมส์ดอร์ฟจึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างคุณประโยชน์ในสาขาวิชาการศึกษาปัญหาการทุจริตเป็นอย่างมาก⁴

นอกจากนี้ เครือข่ายทุจริตคอร์รัปชันมีการขยายอิทธิพล อำนาจ และเสริมสมรรถนะการประพฤติมิชอบได้อย่างกว้างขวาง มีการแทรกแซงการบริหารและองค์กรตรวจสอบ ทั้งการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจและสังคม การแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่ยุติธรรม การข่มขู่ ประทุษร้ายทางสิทธิ ร่างกายและทรัพย์สิน การเรียกเก็บค่าคุ้มครอง ค่าฮั้ว หุ่นล้ม ล่วย ซึ่งเป็นการลิดรอนระบอบประชาธิปไตย เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตลอดจนระบบการบริหารรัฐให้เสื่อมประสิทธิภาพ ทำให้การพัฒนาถดถอย รวมทั้งทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สุจริตชนขาดความเชื่อมั่นในการประกอบการที่สุจริตและขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน วงจรการทุจริตดังกล่าวได้แสดงไว้ในแผนภูมิ วัฏจักรและเครือข่ายทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการระดับสูง นักการเมือง และนักธุรกิจไทย⁵

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

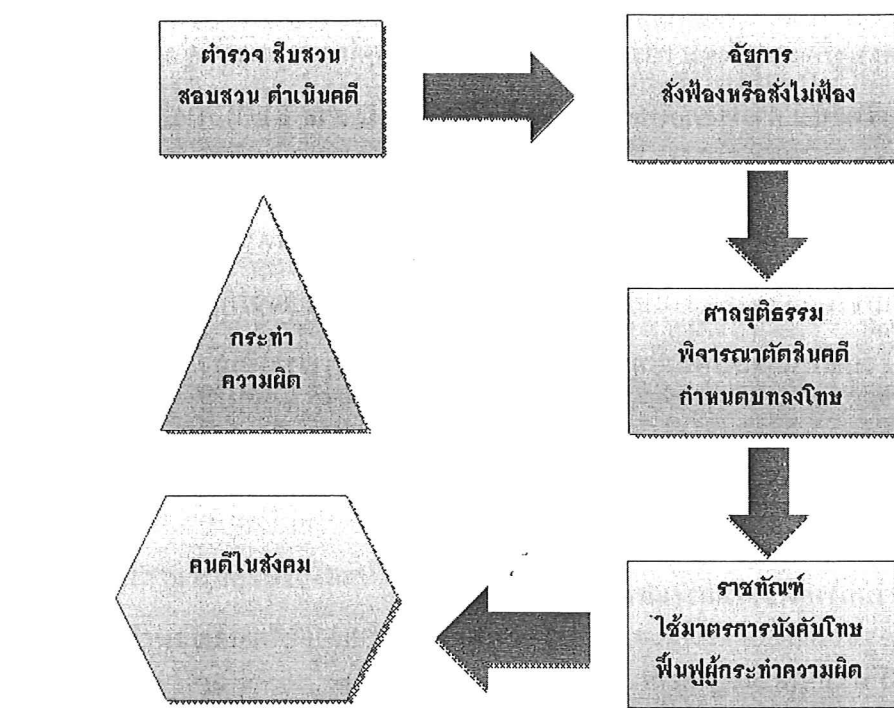
รูปแบบจากองค์กรที่ปรากฏตามกฎหมาย

⁴ Lambsdorff (2007)

⁵ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หน้า 45-46

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁶ นั้น เป็นกระบวนการที่นำเอาภารกิจของกฎหมายอาญามาขยายผลดำเนินการในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หน่วยงานหลักในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ แต่ในทางปฏิบัติในประเทศไทยนั้น การทำงานที่เกิดขึ้นเป็นไปโดยมีลักษณะของการดำเนินการแบบสายพาน กล่าวคือมีการส่งผลต่อสายงานกันเป็นทอดๆ ส่วนของใครของมันตามแนวนโยบายของแต่ละองค์กร เริ่มตั้งแต่เมื่อมีการแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษกับเจ้าพนักงานตำรวจ ในส่วนของตำรวจก็จะทำสำนวนการสอบสวนให้เสร็จสิ้น จากนั้นจึงส่งเรื่องให้พนักงานอัยการต่อไป ถ้าพนักงานอัยการมีความเห็นควรฟ้อง ก็จะทำการฟ้องเสนอไปยังศาลเพื่อดำเนินคดี เมื่อศาลได้รับคำฟ้องก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล และเมื่อครบถ้วนเสร็จสิ้นกระบวนความก็จะมีคำพิพากษา กรณีพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือประหารชีวิต จำเลยจะถูกส่งตัวไปยังหน่วยงานราชทัณฑ์ ทำหน้าที่บังคับโทษตามคำพิพากษาต่อไป ปรากฏตามภาพวงจรหน่วยงานต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยดังนี้

สรุปวงจรหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

1. ศาลเป็นองค์กรในคดีอาญาของรัฐและเป็นประธานในคดี เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ คำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลมี “สภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย” (Rechtskraft)

⁶ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน้า 63-86

มาตรา 2(1) นิยามคำว่า “ศาล” ว่า หมายถึง ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจทำการเกี่ยวกับคดีอาญามี 3 ชั้น คือ ศาลยุติธรรมชั้นต้น ศาลยุติธรรมชั้นกลาง และศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด

2. อัยการ ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น รัฐมีอัยการหรือพนักงานอัยการเป็นผู้ทำแทน⁷

“พนักงานอัยการ” หมายถึง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นได้

แม้ว่าตามนิยามดังกล่าวนี้กฎหมายจะกล่าวถึงตัวบุคคล แต่แท้จริงแล้วเป็นการกล่าวถึงในฐานะองค์กร เพราะตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการทำหน้าที่แทนกันได้โดยไม่ต้องมีการมอบหมาย ฉะนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ดีหรือตามกฎหมายว่า ด้วยพนักงานอัยการก็ดี พนักงานอัยการเป็นองค์กรดำเนินคดีอาญาของรัฐ

พนักงานอัยการหรืออัยการเป็นองค์กรที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา ตามระบบกล่าวหา โยปกติเรามีพนักงานอัยการเป็นองค์กรดำเนินคดีอาญาประจำชั้นศาลชั้นต้นแต่ละศาลทุกศาล กล่าวคือ เรามีพนักงานอัยการประจำศาลจังหวัด พนักงานอัยการประจำศาลแขวง และพนักงานอัยการประจำศาลเยาวชนและครอบครัว แต่พนักงานอัยการประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นในกรุงเทพมหานครมีองค์กรเดียว คือ “พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด” ตามระบบดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน พนักงานอัยการหรืออัยการเป็น “ชั้นไต่ตรองคดี” สำหรับผู้ต้องหาและรัฐ กล่าวคือ เป็นผู้ดูแลการบังคับใช้กฎหมายและเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องหา ทั้งนี้เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย

3. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน อาจเรียกสั้นๆว่า “ตำรวจ” ตามกฎหมายของคนไทย ตำรวจเป็นองค์กรเบื้องต้นของรัฐในการดำเนินคดีอาญาและตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาได้โดยอิสระ แต่ในบางประเทศที่ใช้ระบบอัยการที่สมบูรณ์ การดำเนินคดีอาญาจะอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ ตำรวจฐานะเป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (5)

“พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพัสดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และพนักงานอื่น ๆ ทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม⁹ ตามนิยามดังกล่าวกฎหมายแบ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจออกได้เป็น 2 จำพวกคือ

(1).เจ้าพนักงานผู้ที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยทั่วไป และ

(2). เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิด ป้องกันหรือปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ

อำนาจในการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจจะมีอำนาจสืบสวนและอำนาจสอบสวนเป็นหลัก

(1). การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจพลหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด

สืบสวนเป็นกระบวนการอันมุ่งเน้นไปที่การป้องกันอาชญากรรม โดยปกติการสืบสวนเริ่มก่อนการทราบว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้น และเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว การสืบสวนก็จะ เป็นกระบวนการที่สนับสนุนการสอบสวน

การสืบสวนที่เป็นการกระทำเพื่อป้องกันอาชญากรรม เป็นเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อย เนื้อหาของกระบวนการในส่วนนี้จึงเป็นเรื่องของกฎหมายตำรวจ ไม่ใช่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(2). การสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน¹⁰ ตามมาตรา 18 จะเห็นว่า “เจ้าพนักงานที่มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน” มีทั้งพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ แต่ในทางปฏิบัติทางราชการจะกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายเดียวเท่านั้นทำการสอบสวนคดีอาญา และในปัจจุบันโดยหลัก

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) และมาตรา 18

ได้แก่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ซึ่งผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนได้ต้องเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร

4. ราชทัณฑ์ งานราชทัณฑ์เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ดำเนินการต่อผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เป็นสถาบันที่ใช้ควบคุมผู้กระทำผิดกฎหมาย เพื่อดึงโทษ เพื่อบรมฟื้นฟูจิตใจ และเพื่อการใช้แรงงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการพัฒนาใช้เรือนจำและทัณฑสถานเพื่อปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด โดยมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานราชทัณฑ์ไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ควบคุม กักขังผู้ต้องหาและผู้กระทำความผิดไว้มิให้หลบหนีตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดโทษและดำเนินการประหารชีวิต สำหรับผู้ต้องโทษประหารชีวิต
2. แก้ไข อบรมผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อให้สังคมปลอดภัยเมื่อเขาพ้นโทษ
3. ฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังเพื่อให้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษจะได้ดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดี และเป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์

งานราชทัณฑ์เป็นงานสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรม และมีความจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหลายด้าน ได้แก่ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ และ วิชาชีพหลายด้าน เช่น งานฝีมือต่าง ๆ ช่างเทคนิค ฯลฯ เพื่อดำเนินการควบคุม อบรม แก้ไข และฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพและให้ผลดี อันจะเป็นประโยชน์ในการช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและการกระทำความผิดซ้ำ ช่วยให้ผู้ต้องขังทั้งระยะสั้นระยะยาว

สภาพปัญหาของการเกิดทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

จากโครงสร้างอำนาจการทำงานและกระบวนการดำเนินคดีที่กล่าวไปเบื้องต้นดูเหมือนกับว่า หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีอำนาจทางกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการตรวจสอบระหว่างกันได้เสมอ มีขั้นตอนและกฎหมาย กฎระเบียบที่คอยตรวจสอบอย่างรัดกุม แต่จากโครงสร้างดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า กลับเป็นตัวปิดกั้นการตรวจสอบในตัวเอง กล่าวคือ เหมือนกับกระบวนการยุติธรรมถูกปิดกั้นจากสังคมภายนอกด้วยกำแพงหนาที่บึก ยากที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปตรวจสอบผลการดำเนินงานได้

เมื่อสังคมภายนอกมิสามารถจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมตรวจสอบจากภาคประชาชนโดยปริยาย เมื่อมีการทุจริตหรือคอร์รัปชัน ก็จะไม่มีความรู้ที่เห็นตรวจสอบได้ยังเป็นกระบวนการที่ต้องทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรมอาจเกิดการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเครือข่ายโยงใยกันขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศได้อย่างมหาศาล เห็นได้จากกรณีตัวอย่างคลาสสิกในกระบวนการยุติธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวจากกระบวนการนี้ก็คือ คดีเชอรีแอน ดันแคน ที่เอาตัวแพะที่ต้องรับผลกระทบจากการทุจริต คอร์รัปชัน ในกระบวนการดังกล่าวไปติดคุกโดยที่เจ้าตัวมิได้เป็นผู้ก่อการกระทำความผิด หรือกรณีของการจับกุมผู้ต้องหาในคดีฆาตกรรมนักศึกษาสาวที่จังหวัดเชียงใหม่ จนเพิ่งได้รับการปล่อยตัวเพราะหลักฐานไม่เพียงพอในการที่จะยืนยันว่าเจ้าเป็นผู้กระทำความผิดฐานฆาตกรรมนักศึกษาสาวดังกล่าว และใครจะรับผิดชอบ หรือกรณีเจ้าหน้าที่เรียกรับสินบนจากขบวนการค้ายาเสพติดที่ปรากฏอยู่เสมอ และในกรณีที่เรือนจำที่ถูกตรวจค้นพบโทรศัพท์มือถือ ยาเสพติดในทัณฑสถาน ทั้งที่สถานที่เหล่านี้ควรจะต้องเป็นสถานที่ในการควบคุม กำกับดูแลให้เป็นไปตามคำพิพากษาอย่างเคร่งครัดและต้องไม่ปล่อยให้มีการละเมิดกฎหมายเกิดขึ้น แต่กลับกลายเป็นว่านักโทษบางคนยังสามารถโทรศัพท์สั่งการให้พรรคพวกของตนที่อยู่ข้างนอกทำการซื้อขายยาเสพติด โดยสั่งการจากข้างในเรือนจำ เหตุการณ์นี้ยากที่จะปฏิเสธว่า เจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะไม่มีส่วนรู้เห็น เพราะด้วยการควบคุม ด้วยกฎระเบียบ มาตรการตรวจสอบที่เข้มงวดขนาดนี้ ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องยากนักที่ผู้ต้องขังจะสามารถทำได้

จากที่ยกตัวอย่างดังกล่าวล้วนเป็นผลมาจากการทุจริตคอร์รัปชัน ต่อตำแหน่งหน้าที่ เพื่อแลกมาซึ่งผลประโยชน์ไม่ประการใดก็ประการหนึ่งของเจ้าหน้าที่รัฐและต้องยอมรับว่าการเปิดโปงให้สังคมรับรู้นั้นก็มาจากเครือข่ายภาคประชาสังคมเป็นผู้พยายามนำความจริงมาตีแผ่ให้การปิดกั้นจากระบบตามกระบวนการยุติธรรมได้ออกมาสู่การรับรู้ของประชาชน ภายในสังคมเป็นการถ่วงดุลย์ตรวจสอบที่อยู่เหนือกระบวนการดังกล่าว แต่เครือข่ายภาคประชาสังคมกำลังเป็นที่จับตาของประชาชน และเป็นที่หวังพึ่งเมื่ออำนาจรัฐตามกฎหมายมิสามารถเชื่อถือได้ ทำให้กระบวนการภาคประชาสังคมกำลังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะประชาชนเริ่มรู้สึกว่าจะใครจะปกป้องเราได้ดีเท่ากับตัวเราเอง

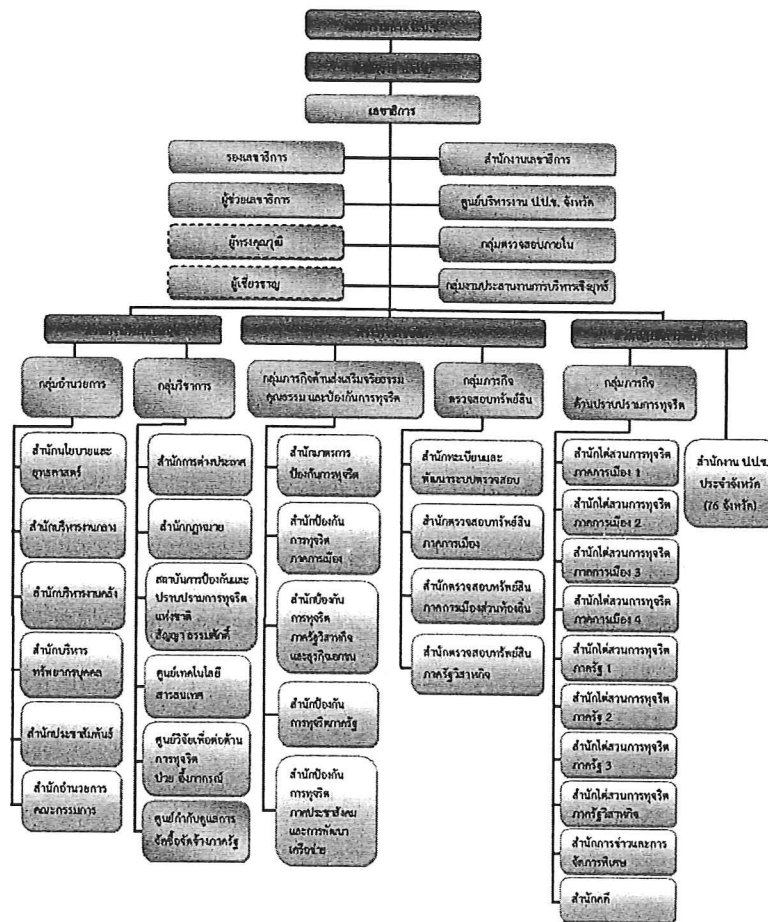
องค์กรหรือหน่วยงานที่มีบทบาทในการตรวจสอบนอกกระแสหลักของกระบวนการยุติธรรม

นิยามศัพท์ตามความหมายของบทความนี้ “การตรวจสอบนอกกระแสหลักของกระบวนการยุติธรรม” หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ทำหน้าที่ในกระแสหลักของกระบวนการ อันได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานที่เป็นทางการ ที่ประชาชนและสังคมภายนอกรับรู้ และเข้าถึงการให้บริการได้ดี แต่เมื่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมธรรมชาติ ย่อมควรต้องมีหน่วยงานภายนอกองค์กร หรือหน่วยงานอื่นเข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันดังกล่าว เพื่อเป็นการถ่วงดุลย์อำนาจการทำงานและสร้างความน่าเชื่อถือและมาตรฐานการทำงานให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อระบบกระบวนการยุติธรรมไทย หน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ต้องเป็นองค์กรอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง อันได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ทั้งสองหน่วยงาน เป็นองค์กรการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามจับกุมของปัญหาดังกล่าวโดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้ โดยมีใช้แต่เฉพาะการตรวจสอบการทุจริตในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้นและรวมถึงหน่วยงานของภาครัฐทุกหน่วยงาน ซึ่งผู้เขียนเรียกว่าเป็น “หน่วยงานการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันนอกกระแสหลักของกระบวนการยุติธรรมในระบบปกติ” โดยทั้งสองหน่วยงานจะทำหน้าที่ในการอุดช่องว่างของการทำงานในกระบวนการยุติธรรมไทย ถือว่าเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมทำให้เกิดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลย์ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการบูรณาการข้ามหน่วยงานอย่างสูงสุด จึงได้อธิบายรายละเอียดของทั้งสองหน่วยงานดังต่อไปนี้

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)¹¹

โครงสร้างสำนักงาน

11 www.nacc.go.th

ภารกิจหลักและอำนาจหน้าที่

ภารกิจหลัก

สำนักงาน ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และให้มีอำนาจหน้าที่

ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
3. ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทุจริตในวงราชการและการเมือง
4. ปฏิบัติตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย

5. เสนอบประมาณรายจ่ายตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ช.

อำนาจหน้าที่

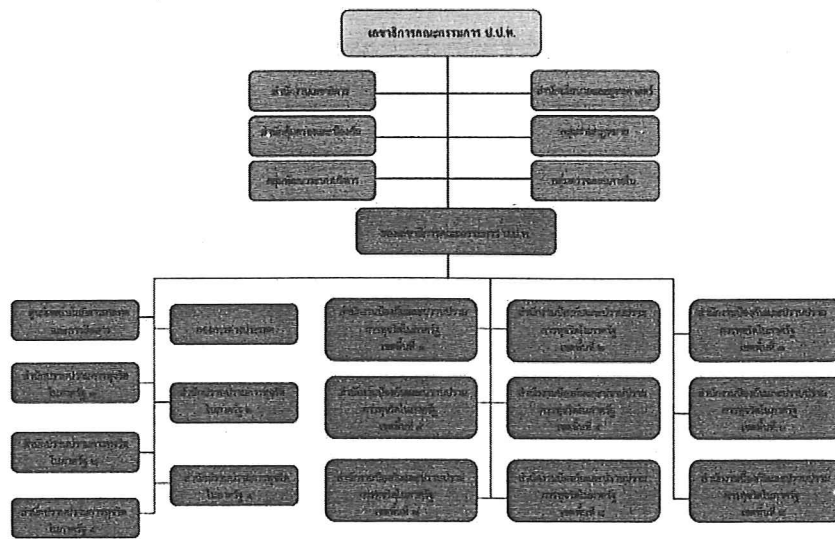
สำนัก งานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า "สำนักงาน ป.ป.ช." เป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่า ด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)¹²

สำนักงาน ป.ป.ท.เป็นหน่วยงานจัดตั้งขึ้นใหม่ภายหลังที่มีการปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ เมื่อปี 2555 โดยจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ท. เป็นส่วนราชการระดับกรม สังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีเลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ท. ซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ มีหน้าที่ควบคุม ดูแล และรับผิดชอบการปฏิบัติราชการของสำนักงาน ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ท. จะปฏิบัติงานขึ้นตรงต่อประธานกรรมการ

โครงสร้างภายในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

¹² www.pacc.go.th

3.1 อำนาจหน้าที่

สำนักงาน ป.ป.ท. มีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 และคณะรัฐมนตรียังได้มีมติมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐด้วยดังนี้

(1) ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 กำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ท. มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ตลอดจนการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานงานและให้ความร่วมมือกับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต ประสานงานและให้ความร่วมมือระหว่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต จัดให้มีหรือให้ความร่วมมือกับองค์กรอื่นในการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต รวมทั้งปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัติและกฎหมายอื่นหรือตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มอบหมาย

(2) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 ให้นำหน่วยงานภาครัฐนำแนวทางและมาตรการตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. และภาคีทุกภาคส่วนร่วมจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการประสานความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแปลงไปสู่การปฏิบัติโดยกำหนดไว้ในแผนปฏิปัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิปัติราชการประจำปี มีสำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พ.ร. และสำนักงาน ป.ป.ท. เป็นหน่วยงานหลัก ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ นอกจากนี้คณะรัฐมนตรียังมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ โดยมี

นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีที่ดูแลนโยบายการบริหารจัดการที่ดีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ก.พ. เลขาธิการ ก.พ.ร. และผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เป็นกรรมการ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นกรรมการและเลขานุการ

3.2 บทบาทในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

จากอำนาจหน้าที่ดังกล่าว สำนักงาน ป.ป.ท.จึงมีบทบาทเป็นองค์กรหลักของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ โดยเป็นศูนย์กลางทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม และการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ รวมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในฝ่ายบริหารสามารถบูรณาการการดำเนินการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้บังเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ

1. เขตอำนาจการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
2. องค์กรดำเนินการ
3. การไต่สวนข้อเท็จจริง
4. มาตรการสนับสนุนการป้องกันและปราบปราม

เขตอำนาจ

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ
2. การกระทำทุจริตในภาครัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในอำนาจการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ได้แก่

“เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่ง ต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูง หรือข้าราชการที่ดำรงตำแหน่ง ต่ำกว่า ผู้อำนวยการกอง ลงมา”

ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวได้แก่ ข้าราชการพลเรือนสามัญทุกกระทรวง ทบวง กรม ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหาร ข้าราชการครู พนักงานองค์กรมหาชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ข้าราชการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดจนข้าราชการ และพนักงานหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งในรูปแบบพิเศษอื่น “รวมทั้งสิ้นประมาณ 10,000 หน่วยงาน”

การกระทำทุจริตในภาครัฐ

ทุจริตต่อหน้าที่ : ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือ ตามกฎหมายอื่น

ประพฤติมิชอบ : ใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่อื่นเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือมติกรม. ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการกับ การเก็บรักษา หรือการใช้จ่ายเงิน

องค์กรดำเนินการ

1. คณะกรรมการ ป.ป.ท.
2. สำนักงาน ป.ป.ท.
 - 2.1 พนักงาน ป.ป.ท.
 - 2.2 เจ้าหน้าที่ ป.ป.ท.

อำนาจหน้าที่คณะกรรมการ ป.ป.ท.

1. เสนอนโยบาย มาตรการและแผนพัฒนาต่อ กรม.
2. เสนอแนะ ให้คำปรึกษาแก่ กรม. เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต
3. เสนอแนะต่อกรรมการ ป.ป.ช. ในการกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องยื่นแสดงบัญชีทรัพย์สิน ตามกฎหมาย ป.ป.ช.
4. ได้สวนข้อเท็จจริงและข้อมูลการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรับ
5. ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมความเห็นส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีอาญา
6. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเสนอต่อ กรม. เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และ ป.ป.ช.
7. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มอบหมาย

8. ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ หรือการอื่นใดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐตามที่ ครม. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย

อำนาจในการไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา 18

1. สอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร ฯลฯ ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงหรือส่งเอกสารหลักฐานใดๆ
2. สอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ เพื่อมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสารหลักฐานใดๆ
3. ขอให้ศาลออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่ราชการ หรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใด ๆ เพื่อตรวจสอบ ค้น ยึด หรืออายัดเอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานอื่นใด
4. ขอให้หน่วยงานของรับ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยให้หน่วยงานของรัฐให้ความร่วมมือตามที่ขอได้

อำนาจในการเข้าถึงข้อมูล (มาตรา 19)

คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจแจ้งให้หน่วยงานใดจัดให้กรรมการ ป.ป.ท. หรืออนุกรรมการ ป.ป.ท. เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลอื่นที่มีเหตุเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา
การไต่สวนข้อเท็จจริง

1. กรณีที่ต้องทำการไต่สวนข้อเท็จจริง
2. การดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง
3. การชี้มูลความผิด

กรณีที่ต้องทำการไต่สวนข้อเท็จจริง (มาตรา 23)

1. เมื่อได้รับคำกล่าวหาว่ามีการกระทำการทุจริตในภาครัฐ
2. เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำการทุจริตในภาครัฐ
3. เมื่อได้รับเรื่องจากพนักงานสอบสวน
4. เมื่อได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช.

การดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง

1. คณะกรรมการ ป.ป.ท. ดำเนินการเอง
 2. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงดำเนินการแทน
- องค์ประกอบ
- มีผู้แทนภาคประชาชนเข้าร่วมด้วย

- แต่งตั้งที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ

3. มอบหมาย พนักงาน ป.ป.ท. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ดำเนินการแทน

4. ขณะไต่สวนข้อเท็จจริง ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นสมควรจะตรวจสอบทรัพย์สินก็ได้

การชี้มูลความผิด

คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติชี้มูลว่าเจ้าหน้าที่กระทำการทุจริตในภาครัฐแล้ว จะดำเนินการดังนี้

1. กรณีมีมูลความผิดทางวินัย จะส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาโทษทางวินัย โดยผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาภายใน 30 วัน หากละเลยไม่ดำเนินการจะถือว่าเป็นความผิดทางวินัย หรือหากดำเนินการไม่เหมาะสม คณะกรรมการ ป.ป.ท. จะเสนอความเห็นไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งการตามที่เห็นสมควร

2. กรณีมีมูลความผิดทางอาญาจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดี

3. กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถูกกล่าวหาได้อนุมัติ อนุญาต ออกเอกสารสิทธิ ให้สิทธิประโยชน์ หรือการสั่งการใดๆ แก่บุคคลโดยมิชอบ หรืออาจเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการจะแจ้งให้หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการสั่งยกเลิกหรือเพิกถอน

มาตรการสนับสนุนการป้องกันและปราบปราม

1. การคุ้มครองพยาน (มาตรา 53, 54)

2. รางวัลตอบแทนผู้ทำประโยชน์

2.1 รางวัลตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใด (มาตรา 55).

2.2 การเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือตำแหน่งให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำประโยชน์ (มาตรา 56)

3. การกันผู้ถูกกล่าวหาเป็นพยาน (มวตฺรการ 58)

สรุปบทบาทของหน่วยงาน ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่อยู่นอกกระแสหลักในกระบวนการยุติธรรม

องค์กรอิสระทั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ต่างก็ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่ออุดช่องโหว่ของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เป็นหน่วยงาน

ตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะ มีกระบวนการทำงานที่เข้มงวด มีข้อบังคับ กฎระเบียบ เป็นตัวกำหนดอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันหน่วยงานอื่นๆ ได้ แต่กลับไม่มี หน่วยงานใดสามารถที่จะตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระเหล่านี้ได้ เปรียบแล้วผู้เขียนเห็นว่า เป็นดั่งกำแพงสองชั้นที่ปิดกั้นทางกฎหมายและจากการตรวจสอบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ยิ่งทำให้การเข้าถึงยากต่อการรับรู้ถึงกระบวนการทำงานมากกว่ากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เหตุเพราะการทำงานเป็นอิสระซึ่งเป็นแนวคิดมิให้ฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงการทำงาน เป็นการ ปิดโอกาสการมีส่วนร่วมจากการถูกตรวจสอบ เพราะเป็นผู้ตรวจสอบจับกุมปราบปราม แต่มิให้ หน่วยงานใดตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของตนเองได้ จึงอาจจะทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ได้ง่าย เพราะขาดการตรวจสอบจากส่วนรวม

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อเกิดปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาจะไม่ถูกเปิดเผยอาจ เป็นการสร้างปัญหาที่ทับซ้อนขึ้นมาใหม่เป็นรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันแบบสมบูรณ์ คือ กระทำ ได้โดยการไม่ถูกตรวจสอบ อีกทั้งกระแสสังคมมองหน่วยงานลักษณะดังกล่าวเป็นที่พึ่งหวังให้กับ ประชาชน และจากคนไทยไม่ต้องการการคอร์รัปชันในทุกระดับทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคมจึง ต้องมีบทบาทเข้ามาร่วมติดตามตรวจสอบการทำงานโดยเสริมความมั่นใจให้กับสังคมภายนอกรับรู้ ว่าไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดในองค์กรก็สามารถถูกตรวจสอบได้จากภาคประชาชน ซึ่งในอนาคตจะ เป็นแนวโน้มที่ดีกว่าการปล่อยให้ความไว้วางใจให้กับหน่วยงานใดที่เราเชื่อว่ามีศักยภาพตาม กฎหมาย และจะปล่อยให้กระทำการใดก็ได้โดยปราศจากการตรวจสอบ มิเช่นนั้นปัญหาอาจจะ ย้อนกลับมาสู่วังวนเดิม

ดังนั้นความไว้วางใจที่ประชาชนให้ต้องเป็นความไว้วางใจที่พร้อมให้ภาคประชาสังคมมี ส่วนร่วมในการทำงาน และตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ จึงจะถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ บริสุทธิ์ ยุติธรรมอย่างแท้จริง

ประชาสังคม ความหมาย บทบาท หน้าที่ และหน่วยงานความรับผิดชอบต่อสังคม

ความหมายของคำว่า “ประชาสังคม” หรือ “ภาคประชาสังคม” มีผู้ให้ความหมายทั้ง ทางตรงและทางอ้อมไว้หลากหลายมิติ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการให้ความหมาย ดังต่อไปนี้ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้อธิบายความหมายของคำว่า ประชาสังคม (Civil Society) ไว้ในบทความเรื่อง ส่วนร่วมที่มีใช้รัฐ ความหมายของประชาสังคมว่า หมายถึง เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State)ปัจเจกชน (Individuals) โคนจุดเน้นของประชาสังคมได้แก่

1. ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้นำกำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร

2. ไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัวต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่ม รวมหมู่และรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วน เฉพาะกลุ่ม

แนวคิดเรื่องประชาสังคมของผู้เขียนนั้น มองว่าสังคมประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ รัฐ-ประชา สังคม-ปัจเจกชน ซึ่งต้องเป็นอิสระต่อกันแต่ก็ต้องโยงใยเกี่ยวข้องกัน ต้องขัดแย้งคัดค้านกันได้ ขณะเดียวกันก็ต้องปรองดองสามัคคีกันได้ด้วย โดยผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงความสนใจในมิติทางประชาสังคมที่แตกต่างออกไป คือ เป็นบริบทในความหมายของ การประสานการทำงาน และการร่วมมือ หรือรวมตัวของกลุ่มต่างๆ รวมทั้ง “กลุ่มผลประโยชน์” “ชนชั้น” และ “ขบวนการทางสังคม” เข้าด้วยกันประกอบกันขึ้นมาเป็น “ประชาสังคม” และต้องเป็นประชาสังคมที่มุ่งเคลื่อนไหวเพื่อลดอำนาจหน้าที่และบทบาทของรัฐต่อสังคมลงไปด้วย มิใช่เป็นประชาสังคมที่คอยแต่แกร่งแย่งช่วงชิงเอาสิทธิประโยชน์จากรัฐฝ่ายเดียวเท่านั้น

ความหมายของ “ประชาสังคม (Civil Society)” มีความหมายดังนี้

ประชาสังคม¹³ คือ พื้นที่การเมืองสาธารณะ (public sphere) ของประชาชนซึ่งกำเนิดมาจากการก่อตัวของวัฒนธรรมคนชั้นกลาง และขยายปริมณฑลไปสู่ชนชั้น กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่หลากหลาย และสนใจเข้าร่วมในพื้นที่การเมืองสาธารณะนี้ ดังนั้นประชาสังคม จึงเป็นพื้นที่ที่ดัดกิจกรรม มิได้หมายถึงประชาชนทั้งหมดหรือสังคมทั้งหมด ที่ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองสาธารณะ

ประชาสังคม คือ กระบวนการของประชาชนในการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของตนเอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่การเมืองของรัฐ (political society) ของทุน ดังนั้นประชาสังคมจึงต้องเป็นอิสระจากรัฐและทุน

¹³ สรุปผลการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ครั้งที่ 2 / 53 เรื่อง “มิติใหม่สังคมไทย: การขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม” วันพฤหัสบดีที่ 24 ธันวาคม 2552 ณ ห้องบัณฑิตวิทยาลัย 1 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ประชาสังคม คือ เวทีแห่งการต่อสู้ทางอุดมการณ์ของฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทุนนิยม สังคมนิยม โดยรัฐหรือทุนที่พยายามครอบงำพื้นที่ดังกล่าว แต่ไม่สามารถครอบงำได้ทั้งหมด เวทีแห่งนี้จึงมีความหลากหลาย ซับซ้อน ทั้งขัดแย้งและร่วมมือขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์การต่อสู้ของฝ่ายต่างๆ ซึ่งอาจจะใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธีก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาสังคมนั้นๆ ประชาสังคมจึงไม่ได้มีความหมายเป็นเวทีแห่งความสมานฉันท์อย่างเดียว

ประชาสังคม คือ กลุ่มปฏิบัติการ (actors) ในภาคประชาสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามเกณฑ์ “ชนชั้น” ที่ใช้ผลประโยชน์ (economic interest) เป็นตัวแบ่งตามแนวการวิเคราะห์ มาร์กซิสต์แบบเก่า แต่เป็นไปตามที่กรัมสกีเสนอ คือ “กลุ่มทางประวัติศาสตร์” (historical block) ที่เกิดจากกลุ่มต่างๆ ของชนชั้นต่างๆ มาร่วมมือกันเพื่อต่อสู้กับกลุ่มอื่น ทั้งนี้โดยกลุ่มต่างๆ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมจะพยายาม ครอบครองความเป็นเจ้าของอุดมการณ์ (hegemony) โดยการครอบงำความคิดของประชาชนและกำหนดวัฒนธรรมหลักในสังคม ดังนั้น เราจึงเห็นการเกาะตัวของกลุ่มต่างๆ ข้ามชนชั้นมาจากฐานอุดมการณ์ความคิดมากกว่าเรื่องฐานผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งกระบวนการรวมตัวของภาคประชาสังคมมี 2 รูปแบบ คือ

- ภาคประชาสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันเคลื่อนไหวเรียกร้อง และกดดันเพื่อปกป้องสิทธิด้านต่างๆ อาทิ กลุ่มสิทธิมนุษยชน กลุ่มคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค กลุ่มสมัชชาคนจน โดยกลุ่มเหล่านี้จะดำเนินการด้วยวิธีที่ค่อนข้างแข็งกร้าวและดุเดือด
- ภาคประชาสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันแก้ปัญหาของชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากเกิดการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ว่ารัฐไม่สามารถแก้ปัญหาให้ได้ ทำให้ท้องถิ่นต้องกำหนดแนวทางจัดการปัญหาด้วยตนเองซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะพัฒนาท้องถิ่นไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง

องค์กรภาคเอกชนที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต คอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม

องค์กรภาคเอกชนในที่นี้หมายถึง องค์กรใดก็ตามที่มีได้จัดตั้งโดยรัฐบาล หรือมิได้ดำเนินการในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐ องค์กรทางภาคเอกชนนั้น อาจเกิดได้จากการรวมตัวกันของผู้ที่ต้องการสร้างสรรค์สังคม และมีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ที่มีปัญหาหลากหลาย ปัญหาบางอย่างอาจก่อตัวให้เกิดผลกระทบทางธุรกิจของภาคเอกชน หรือปัญหาทางสังคม เช่นการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นการฝังรากลึกและทำให้ภาคเอกชนต้องสูญเสียเม็ดเงิน

เงินโดยที่ไม่มีความจำเป็น หรือถ้าภาคเอกชนหนึ่งเคยปัญหาสังคมดังกล่าว ย่อมย้อนกลับมาทำลาย หรือกลายเป็นวัฒนธรรมที่เลวร้ายในการประกอบธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรของภาคเอกชนเป็นการ แบกรับต้นทุนทางสังคมที่ยอมรับ เรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติ สร้างทัศนคติในการ ทำงานและอาจทำให้ธุรกิจ ล้มเหลวได้ในอนาคต

แนวคิดที่องค์กรทางภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความร่วมมือต่อ ปัญหาทางด้านการคอร์รัปชันและการทุจริตจากภาครัฐ โดยลักษณะการทำงานของภาคเอกชนนั้น ในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit organization) และองค์กรเอกชนที่แสวงหากำไร (Profit Making organization)

องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร หรือ องค์กรอาสาสมัครเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม หรือมูลนิธิ หรือสมาคม หรือหน่วยงานที่มีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ มีทั้งที่จัดตั้งขึ้น เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และเป็นลักษณะกลุ่มคณะกรรมการหรือที่มีได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ อาจเป็นการรวมกลุ่มตามวิชาชีพที่ตนเองทำงาน แต่ทั้งนี้จะต้องมีเป้าหมายและทิศทาง ร่วมกัน เพื่อดำเนินบทบาทหรือกิจกรรม ในการช่วยเหลือหรือคลี่คลายปัญหาที่กลุ่มหรือองค์กรของตนถูกเอารัดเอาเปรียบจากภาครัฐ หรือคอยตรวจสอบตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ มิให้ใช้อำนาจ เกินกว่าขอบเขตของกฎหมายกำหนด

องค์กรเอกชนที่มุ่งแสวงหาผลกำไร เป็นองค์กรทางธุรกิจที่ดำเนินการเพื่อแสวงหา ผลประโยชน์และกำไร เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน ร้านค้า แต่มีได้หนึ่งเคยหรือจะเอาผลประโยชน์ทาง ธุรกิจอย่างเดียว แต่เน้นความร่วมมือในการเป็นส่วนหนึ่งของภาคประชาสังคมในการรวมกลุ่ม ต่อต้านการคอร์รัปชันในภาคเอกชน มิให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมติดสินบนกับเจ้าหน้าที่รัฐว่าเป็น สิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง เช่น การรวมตัวของกลุ่มทางภาคธุรกิจ คือ เครือข่าย ภาคธุรกิจต่อต้านการคอร์รัปชัน เป็นต้น

การสังเคราะห์สรุปแนวความคิดในการตรวจสอบถ่วงดุลย์ ปัญหาทุจริต คอร์รัปชันในกระบวนการ ยุติธรรม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดการตื่นตัวเชิงสัญลักษณ์ของคนในสังคมทุกภาคส่วน ต่างตระหนักและอยากเข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างเกราะป้องกัน ทางสังคมให้กับกลุ่มหรือองค์กรของตนเอง โดยได้มีการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่าง

เครือข่ายในภาคประชาสังคมด้วยตนเอง เช่น การทำงานร่วมกันของมูลนิธิ องค์กรภาคธุรกิจต่อต้านคอร์รัปชัน ร่วมกับโครงการเครือข่ายทางการศึกษาในโครงการโตไปไม่โกง ร่วมกับกรุงเทพมหานคร จัดทำการบูรณาการเครือข่ายร่วมกับสร้างพื้นฐานจิตสำนึกต่อการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่สังคมไม่ยอมรับอีกต่อไป

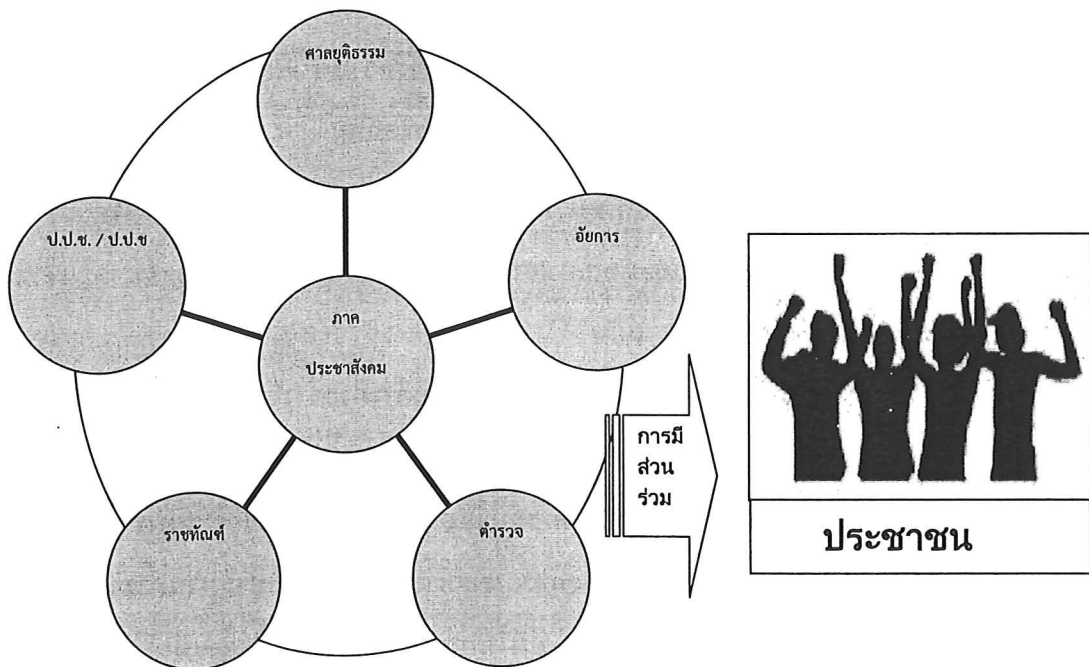
ดังนั้นตัวอย่าง หรือ รูปแบบโครงการลักษณะนี้จึงเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาสังคมเริ่มขยับในการเข้าไปมีส่วนร่วม อีกองค์กรหนึ่งทางภาคประชาชนที่จะตรวจสอบถ่วงดุลย์อำนาจในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมไทยกำลังจับตามอง “ภาคประชาสังคม” จึงเป็นหนึ่งในฐานการตรวจสอบถ่วงดุลย์อำนาจในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งเมื่อแนวความคิดของการตรวจสอบถ่วงดุลย์อำนาจ การใช้อำนาจรัฐต้องให้ประชาชนตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ดีในการที่จะทำให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้รับความยอมรับ สร้างความน่าเชื่อถือ บริสุทธิ์ โปร่งใส ในการทำงานได้อย่างสมศักดิ์ศรีและสร้างความไว้วางใจจากประชาชน

ผู้เขียนได้สร้างแนวความคิดจากบทบาทหน้าที่ ภารกิจ และการทำหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่กระแสหลักและนอกกระแสหลักในกระบวนการยุติธรรม เช่น เครือข่ายในการทำงานแบบบูรณาการข้ามหน่วยงานกันได้ในเรื่องของการตรวจสอบการคอร์รัปชัน การทุจริตเป็นโครงสร้าง รูปแบบเครือข่ายโยงใยถึงกันและกัน โดยที่ต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่ตรวจสอบระหว่างกันและกัน เมื่อหน่วยงานใดมีปัญหาเรื่องการทุจริต คอร์รัปชัน หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถ ควบคุม ตรวจสอบและดั่งรั้งหรือรับผิดชอบ เมื่อหน่วยงานใดมีแนวโน้มการทุจริต ปัญหาคอร์รัปชันในหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะทำหน้าที่ดั่งรั้งให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความตื่นตัวต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ที่มีให้กลับคืนมาดังเดิม โดยจุดเน้นคือ ภาคประชาสังคม จะเข้ามามีบทบาทเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงการตรวจสอบและการถ่วงดุลย์อำนาจในกระบวนการยุติธรรมของทุกฝ่าย ภาคประชาสังคมจะเป็นตัวกระตุ้นให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทำงานได้อย่างไม่ย่อท้อต่อภารกิจหน้าที่ และตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน โดยภาคประชาสังคมจะสร้างเครือข่ายกับประชาชนเพื่อตรวจสอบและล่าถ้อนปัญหาไปยังสังคม ซึ่งจะช่วยสร้างให้กระบวนการยุติธรรมไทยเป็นที่ยอมรับและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน และเรียกความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาสู่สังคมอย่างแท้จริง

ภาคประชาสังคมจึงมีความจำเป็น และถือได้ว่าเป็นองค์กรหนึ่งในการทำหน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์ ด้านปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน ในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย โดยสามารถ ออกแบบเป็นแนวความคิดของกระบวนการดังกล่าวได้แผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพเครือข่ายการตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมไทย (Network of civil society)

กระบวนการยุติธรรม

สรุปแนวความคิดรูปแบบการตรวจสอบ ถ่วงดุลย์ การทุจริต คอร์รัปชัน ในกระบวนการยุติธรรม

1. ถ่วงดุลย์ตรวจสอบการทำงานในกระบวนการยุติธรรม โดยเชื่อมโยงเครือข่ายตั้ง รังด้วยเส้นใยทางสังคมให้เชื่อมถึงกันและกัน โดยสร้างจิตสำนึกให้หน่วยงานตระหนักถึง ภารกิจ หน้าที่ที่ต้องทำตามกฎหมายและศักดิ์ศรีของหน่วยงานโดยไม่ยอมรับต่อการทุจริต คอร์รัปชัน
2. เป็นการตรวจสอบถ่วงดุลย์อำนาจ ระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมด้วย กันเอง เมื่อหน่วยงานใดหย่อนยานต่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีแนวโน้มที่จะทุจริต คอร์รัปชัน

หน่วยงานอื่นๆก็จะเข้ามามีบทบาทตั้งรับ กระตุ้น และตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานที่มีปัญหา
มิให้กระทบกระเทือนและสร้างความเสียหายให้กับกระบวนการยุติธรรมได้

3. บูรณาการการทำงานข้ามหน่วยงานระหว่างกันในกระบวนการยุติธรรม
4. บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานยุติธรรมในกระแสหลักกับหน่วยงานการ
ตรวจสอบการทุจริต คอรัปชั่นนอกกระแสกระบวนการยุติธรรม
5. สะท้อนปัญหาความต้องการในกระบวนการยุติธรรมทั้งในกระแสหลักและ
หน่วยงานการตรวจสอบการทุจริต คอรัปชั่น นอกกระแสกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชน
รับทราบถึงปัญหา ดังภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทส่วนร่วม โยงใยองค์กรในการสร้างเครือข่าย
ในกระบวนการยุติธรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทั้งภาคประชาสังคมและประชาชนได้ดี

เอกสารอ้างอิง

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการบูรณาการข้อมูลสถิติ กระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย

คณิต ฒ นกร คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา : กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์วิญญูชน 2552

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2497

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สำนักงานคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ขบวนการประชาสังคม:ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง.กรุงเทพฯ:โครงการวิจัยและพัฒนา
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล,2542

อนเนก เหล่าธรรมทัศน์ บทความ ส่วนร่วมที่มีใช้รัฐ:ความหมายของประชาสังคม :
โครงการวิจัยและพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล,2542

ธีรยุทธ บุญมี,สังคมเข้มแข็ง:กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มิ่งมิตร,2536

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ,”พัฒนาการของความสัมพันธ์รัฐกับสังคมในประเทศไทย”ในฉลอง
สุนทรวาทิชัย,บก.,

วิพากษ์สังคมไทย :กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์อมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์,2538

ปัญหาสังคมไทย(THAI SOCIAL PROBLEMS) กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ บริษัท รวมสาส์น

(1977)จำกัด,2543

3.เส้า:การบริหารจัดการความมั่นคงไม่ตามแบบร่วมกันระหว่างภาคความมั่นคง ภาคเอกชน
ภาคประชาสังคม:กรุงเทพฯจัดพิมพ์โดย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ